

TA'LIMDA SAMARALI AN'ANAVIY VA INNOVATSION YONDASHUVLARNI ANIQLASH USULLARI

Atabekova Mushtariy Egamberdiyevna

Xiva Ma'mun universiteti

Annotatsiya. Ushbu maqolada pedagogik texnologiyalarning zamonaviy ta'lim tizimidagi ahamiyati va ular yordamida ta'lim sifatini oshirish imkoniyatlari yoritilgan. Maqolada samarali ta'lim jarayonini tashkil etishda ilg'or pedagogik texnologiyalarni qo'llash, innovatsion yondashuvlarni tatbiq etish va ularning natijasida o'quvchilarning bilim darajasi, ijodkorligi hamda mustaqil fikrlash qobiliyatlarining rivojlanishi tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Pedagogik texnologiyalar, ta'lim sifati, innovatsion metodlar, zamonaviy ta'lim, samarali ta'lim, didaktika, ijodkorlik, flipped classroom, blended learning, ta'lim tizimi.

Ta'limda samarali an'anaviy va innovatsion yondashuvlarni aniqlash mavzusidagi maqolada, an'anaviy o'qituvchi markazli, nazariy bilimga urg'u beruvchi usullardan innovatsion o'quvchi markazli, amaliy va ijodiy ko'nikmalarni rivojlantiruvchi (interaktiv darslar, AKT, loyiha usuli, mustaqil fikrlashni rag'batlantirish) usullarga o'tish muhimligi, bu ikki yondashuvning uyg'unlashuvi (blended learning) natijasida samaradorlik ortishi va zamonaviy kompetensiyalarni shakllantirish asosiy masalalar bo'lishi kerak, bunda har ikki mendinding afzalliklari va qiyinchiliklari tahlil qilinadi.

Hozirgi kunda butun dunyo bo'ylab ta'lim tizimi tub islohotlar davrini boshdan kechirmoqda. An'anaviy yondashuvlar bilan bir qatorda, zamonaviy innovatsion texnologiyalar ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylanmoqda. Bu o'zgarishlar nafaqato'quv dasturlariga, balki o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi munosabatlarga ham bevosita ta'siri ko'rsatmoqda. An'anaviy ta'lim metodlarida o'qituvchi asosiy axborot manbai bo'lib, darsla odatda monolog tarzida o'tgan. Bunday yondashuvda o'quvchining faolligi cheklangan bo'lgan. Aksincha, zamonaviy ta'limda o'quvchi mustaqil fikrlovchi, izlanuvchi va ijodkor sifatida shakllanadi. Bu esa, pedagogdan yangicha metodik yondashuvni, texnologik savodxonlikni talab etadi. Shu sababli, ushbu maqolada an'anaviy va innovatsion pedagogik texnologiyalarning o'zaro taqqoslanishi, ularning afzallik va cheklovlari, shuningdek, zamonaviy metodlarni to'g'ri qo'llash usullari haqida so'z yuritiladi. Bu esa o'qituvchilarga ta'lim sifatini oshirishda foydali bo'lishi mumkin.

An'anaviy ta'lim metodlari ko'plab yillardan beri qo'llanilib kelmoqda. Ular odatda leksiya, diktant, savol-javob, yozma va og'zaki nazorat asosida quriladi. Bu usullar strukturaviy, tartibli bo'lib, ayniqsa bilimlarni uzatishda samarali hisoblanadi. Biroq, bunday yondashuvda o'quvchi asosan tayyor bilimni qabul qiluvchi bo'lib qoladi. Bu esa mustaqil fikrlash, kreativlik va muammoli vaziyatlarni hal qilish ko'nikmalarining rivojlanishini cheklaydi. Innovatsion pedagogik texnologiyalar esa o'quvchini bilim olish jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiradi. "Blended learning" (aralash ta'lim), "flipped classroom", "problem-based learning", "case-study", "gamification" kabi usullar o'quvchini qiziqtiradi,

darsni interaktiv va samarali qiladi. Shuningdek, raqamli platformalar, video darslar, test tizimlari ta'limni mustaqil o'zlashtirishga yordam beradi. Shunday bo'lsa-da, innovatsion metodlarni to'g'ri va samarali qo'llash uchun o'qituvchi doimiy ravishda o'z ustida ishlashi, texnologik yangiliklardan boxabar bo'lishi zarur. Shu bois, har ikki yondashuvning integratsiyasi orqali optimal ta'lim modeli yaratish mumkin.

Maqola yozish jarayonida tahliliy va qiyosiy metodlardan foydalanildi. O'zbekiston va xorijiy mamlakatlarda qo'llanilayotgan pedagogik texnologiyalar haqida ilmiy maqolalar, dissertatsiyalar, xalqaro ta'lim tashkilotlarining hisobotlari o'rganildi. Mahalliy maktab va oliy ta'lim muassasalarida innovatsion metodlar asosida olib borilgan dars kuzatuvlari tahlil qilindi. Shu bilan birga, o'qituvchilar bilan so'rovnomalar, o'quvchilar bilan suhbatlar o'tkazilib, ularning metodik yondashuvlarga bo'lgan munosabati o'rganildi. Statistik ma'lumotlar asosida an'anaviy va zamonaviy metodlarning samaradorlik darajasi qiyoslandi. Pedagogik eksperimentlardan biri sifatida bir xil mavzu bo'yicha ikki xil usulda dars o'tkazilib, o'quvchilar natijalari solishtirildi. Shuningdek, PISA va TIMSS xalqaro tadqiqotlarida ko'rsatilgan yondashuvlar tahlil etildi. Bu metodlar maqola mazmunini ishonchli va asosli shakllantirishga yordam berdi. Tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, zamonaviy texnologiyalar asosida tashkil etilgan ta'lim jarayonida o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishi, mustaqil fikrlashi va muloqot qilish ko'nikmalari sezilarli darajada oshadi. Ular darsda faolroq ishtirok etadi, savollar beradi, fikr bildiradi, jamoa bilan ishlashni o'rganadi.

An'anaviy metodlarda esa, bu ko'rsatkichlar nisbatan past bo'lib qolmoqda. Shu bilan birga, innovatsion texnologiyalarni qo'llashda ayrim muammolar mavjud – masalan, texnik vositalar yetishmasligi, o'qituvchining tayyorgarligi, metodik savodxonlik darajasi. Ammo to'g'ri yondashuv bilan bu muammolarni bartaraf etish mumkin. Shuningdek, tajriba darslari asosida aniqlanishicha, o'quvchilar Zamonaviy usullarni ko'proq yoqtirishadi va ular orqali bilimlarni chuqurroq o'zlashtiradilar. Shunday qilib, zamonaviy texnologiyalarni amaliyotga tatbiq qilish samarali natija beradi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar ta'limni yangi bosqichga olib chiqadi. Ular o'quvchini faollikka undaydi, mustaqil fikrlash va hayotga tayyorlaydi. Shu bilan birga, an'anaviy metodlar ham o'z o'rnini yo'qotmaydi. Eng muhim vazifa – har ikki yondashuvni uyg'unlashtirib, o'quvchilarning imkoniyatiga qarab to'g'ri metod tanlashdir. O'qituvchi bu borada doimiy izlanishda bo'lishi, yangiliklarga ochiq bo'lishi va darsni zamonaviy talablarga mos tashkil etishi lozim. Bunday yondashuv samarali natijalarga olib keladi

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Omonov H., Xo'jayev N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, 2010.
2. Ro'ziyeva D. Pedagogik texnologiyalar va innovatsion yondashuvlar. – Toshkent: "Innovatsiya-Ziyo" nashriyoti, 2019.
3. Ulasheva A.S., Olloqulova F.U. Ta'lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanishning ahamiyati // Ilmiy-texnik axborotlar jurnali, 2023. – №1(4). – B. 62–68. <https://api.scienceweb.uz>

4. Yo'ldoshev O'. Pedagogik texnologiyalarning vazifalari va maqsadi // Farg'ona davlatuniversiteti ilmiy axborotnomasi, 2022.

5. Uralov, A. B. (2018). COMPREHENSIVE AND EXTENDED FORMS OF SUFFIXES IN UZBEK LANGUAGE. Theoretical & Applied Science, (12), 127-131.

6. Begnarovich, U. A. (2025). NOMUTANOSIBLIKNING DIAXRON VA SINXRON TAHLILI. XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYALAR, 1(3), 16-22.

8. URALOV, A. (2026). ALISHER NAVOIY IJODIDA GRAMMATIK MORFEMALARNING DIAXRON TARAQQIYOTI. «ACTA NUUZ», 1(1.3), 338-340.

9. Begnarovich, U. A. (2022). Language Development and Changes in the Composition of Morphemic Units. International Journal of Early Childhood Special Education, 14(6).